

2. Кофман Б. Я. Муніципальні права людини (особистості) як фактор вдосконалення конституційно-правового статусу людини і громадянина. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 64–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2019_2_13

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-15>

Беліх І. В.,

*аспірант кафедри бізнес-адміністрування
і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Запорізького національного університету
м. Запоріжжя, Україна*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ДЕОКУПАЦІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ

Ключовими характеристиками умов деокупації та реінтеграції є потреба відбудови у великих масштабах, правова невизначеність, підвищені ризики тощо. Тому деокупація та реінтеграція створюють унікальні умови для застосування публічно-приватного партнерства (Далі – ППП). Перевагами для застосування ППП за таких умов є економічна ефективність та управлінська гнучкість, застосування інновацій і, як результат, досягнення реінтеграції та створення в перспективі умов для сталого розвитку. При цьому сфера цивільного захисту (Далі – ЦЗ) набуває на деокупованих територіях критичного значення. Для таких умов характерні високі залишкові ризики стосовно безпеки; зруйнована єдина державна система цивільного захисту (Далі – ЄДС ЦЗ), зокрема в частині реагування на надзвичайні ситуації; психологічна вразливість населення; нагальна необхідність відновлення захисної спроможності. В Запорізькому національному університеті вже декілька років проводиться дослідження застосування ППП у сфері ЦЗ на рівні місцевих громад. Деякі дослідні матеріали цієї роботи, зокрема стосовно перспективи розвитку фонду споруд цивільного захисту в Україні, вже було опубліковано на науковому ресурсі Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського [1]. Загалом у представленому дослідженні поставлено акцент на визначенні шляхів посилення ЦЗ за рахунок застосування механізмів ППП, які можуть і повинні бути використані в умовах деокупації та реінтеграції територій. Саме в цих матеріалах надаються результати

дослідження теоретико-методологічних засад застосування ППП у сфері ЦЗ.

Мета публікації. Представити результати дослідження теоретико-методологічних засад застосування публічно-приватного партнерства для посилення цивільного захисту на рівні місцевих громад, а також для їх застосування в умовах деокупації та реінтеграції.

У ході дослідження здійснено комплексний аналіз сутності, історичних передумов та сучасних особливостей функціонування ППП у сфері ЦЗ, проведено аналіз методологічних підходів до реалізації ППП у сфері ЦЗ на рівні місцевих громад, були проаналізовані існуючі організаційні моделі ППП у сфері ЦЗ та надано пропозиції стосовно їх застосування.

Комплексний аналіз сутності, історичних передумов та сучасних особливостей функціонування ППП у сфері ЦЗ проводився шляхом застосування теоретичних методів аналізу наукової та нормативної літератури; порівняльного методу, де відбувалось зіставлення різних існуючих підходів та моделей; шляхом застосування аналітичного методу для оцінки ефективності існуючих механізмів співпраці між державними та приватними структурами; шляхом системного підходу для інтеграції результатів досліджень переліченими методами та з метою формування рекомендацій щодо ефективного впровадження у сфері цивільного захисту. Результатом цього дослідження стали висновки про те, що ППП у сфері ЦЗ є важливим інструментом для забезпечення національної безпеки, оперативного реагування на надзвичайні ситуації та підвищення стійкості суспільства до кризових явищ завдяки координації ресурсів, знань та інновацій між державними установами, приватним сектором і громадськими організаціями. Встановлено, що результатом такої взаємодії є синергія та ефективний розподіл відповідальності. Доведено, що еволюція ППП має історичну тяглість від концесійних моделей XIX століття до сучасних цифрових форматів співпраці. З'ясовано, що інституціоналізація ППП в Україні здійснюється шляхом інтеграції міжнародних стандартів і адаптації зарубіжних практик до національних соціально-економічних умов, однак характеризується фрагментарністю, наявністю прогалин у сфері фінансових механізмів, відсутністю належно розроблених компенсаційних інструментів та слабким регулюванням цифрових технологій у кризовому менеджменті. Встановлено, що партнерські моделі управління у сфері ЦЗ забезпечують низку переваг: гнучкість, інновації, оперативність та підвищену ефективність у сфері ризик-менеджменту. Визначено, що інтеграція сучасних технологічних рішень (штучний інтелект, великі дані, IoT, хмарні системи) є ключовою умовою підвищення результативності кризового управління. Запропоновано шляхи удосконалення нормативно-правового регулювання, застосування фінансово-економічних стимулів,

впровадження інституційного розвитку, застосування технологічної інтеграції, активізувати міжнародне співробітництво та забезпечити імплементацію успішних практик кризового реагування ЄС та НАТО до українських реалій [2].

Аналіз методологічних підходів до реалізації ППП у сфері ЦЗ на рівні місцевих громад було проведено шляхом системного підходу для розгляду ППП як комплексної соціально-економічної системи у сфері ЦЗ; шляхом порівняльного аналізу для зіставлення міжнародних та національних практик реалізації ППП; методом узагальнення та класифікації для виокремлення та структурування ключових методологічних підходів; методом аналізу витрат і вигоди (СВА) для оцінки ефективності застосування ППП у проектах ЦЗ; шляхом ризик-орієнтованого аналізу для визначення стратегій управління ризиками у партнерських проектах; прогностичний метод застосовано для окреслення перспектив розвитку ППП у сфері ЦЗ на рівні місцевих громад. В результаті дослідження визначено, що ефективна імплементація ППП у сферу ЦЗ це синергія комплексної інтеграції інституційних, системних, правових, економічних та інноваційних механізмів. Встановлено, що синергія методологічних підходів у контексті війни та післявоєнного відновлення буде підсилювати спроможність системи ЦЗ до реагування на кризові ситуації. Встановлено, що синергія методологічних підходів створює основу для швидкого реагування системи ЦЗ шляхом інтеграції у військово-цивільні адміністрації, здатна забезпечувати координацію та безперерйне функціонування критичної інфраструктури; дає можливість оцінити рентабельність і доцільність проектів (можливо через застосування СВА та PSC); дає можливість підвищити точність прогнозування і управління завдяки цифровим платформам та використанню великих даних (інноваційний підхід); може забезпечити мінімізацію загроз та розробити механізми страхування воєнних ризиків (підхід управління ризиками) [3].

Аналіз існуючих організаційних моделей ППП у сфері ЦЗ проводився шляхом системного підходу; порівняльного аналізу; застосуванням узагальнення та класифікації; застосуванням ризик-орієнтованого аналізу. У ході дослідження було проаналізовано різні існуючі моделі ППП. Встановлено, що вони мають суттєві відмінності у механізмах взаємодії публічного і приватного секторів на рівнях контролю за створеною інфраструктурою, на рівні розподілу фінансових ризиків та на рівні встановлення термінів партнерських зобов'язань. Деякі з них можуть створювати негативний соціальний ефект. Було створено детальну типологію моделей ППП з урахуванням перелічених вище рівнів. Було розширено розуміння того, що вибір моделі ППП залежить не лише від економічних та інституційних чинників, а також і від виду надзвичайної ситуації, до якої має адаптуватись модель.

Сформовано комплексне порівняння ключових підходів для визначення оптимальної моделі ППП. У ході цієї частини дослідження проведено аналіз ефективності застосування існуючих моделей ППП відносно сфери ЦЗ. Запропоновано розробити в Україні гнучку систему правового регулювання, що дозволить адаптувати моделі ППП до специфіки різних секторів цивільного захисту. Для цього застосувати механізми стимулювання інвесторів; вдосконалити систему моніторингу та аудиту; створити механізми цифрового управління; створити фінансові інструменти у сфері ЦЗ. Зокрема створити фінансові фонди для диверсифікації джерел фінансування та для залучення інституційних інвесторів [4].

Таким чином, за результатами дослідження, пропонується створити багатовимірну модель ППП, яка б могла поєднати сталий розвиток, інновації, прозорість, оперативність та технологічність, що в свою чергу, забезпечить комплексний підхід до розбудови та посилить чи призведе до відновлення ЄДС ЦЗ в умовах деокупації та реінтеграції, посилить безпеку. Такий комплексний підхід дозволить посилити ЦЗ місцевих громад України, зокрема стане одним з ефективних інструментів управління кризовими ситуаціями, дасть можливість залучити приватний сектор та інновації до реалізації стратегічно важливих ініціатив.

Список використаних джерел:

1. Беліх І. В. Публічно-приватне партнерство як механізм розвитку фонду споруд цивільного захисту в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Публічне управління та адміністрування*. 2024. Т. 35 (74), № 6. С. 105–112. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2024.6/19>
2. Беліх І. В. Сутність та особливості функціонування публічно-приватного партнерства у сфері цивільного захисту. *Нотатки сучасної науки*. 2025. № 28. DOI: <https://doi.org/10.61718/nsn28.02>
3. Беліх І. В. Методологічні підходи до реалізації публічно-приватного партнерства у сфері цивільного захисту на рівні місцевих громад. *Advanced top technology*. 2025. № 13. DOI: <https://doi.org/10.61718/att13.02>
4. Беліх І. В. Організаційні моделі реалізації публічно-приватного партнерства у сфері цивільного захисту. *Crosspoint: науковий альманах*. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2025. ISBN 978-617-7886-81-4. С. 23–26. DOI: <https://doi.org/10.61718/cros2025>